Vandaag is het bijna tien jaar geleden dat ik mijn studie naar het leven en werk van Antonin Artaud begon. Sindsdien heb ik zijn verzameld werk methodisch doorworsteld, schreef ik een stuk of vier wetenschappelijke artikels over zijn regies en toneelstukken uit het interbellum, en promoveerde ik op een proefschrift getiteld *Het Antitheater van Antonin Artaud*. Deze zomer is de herwerkte boekversie ervan in druk verschenen in de Ginkgo-reeks van de Gentse uitgeverij Academia Press. Maar nog steeds is de aarzeling niet verdwenen bij de aanhef van een nieuwe tekst over Artaud. Is het, neutraal en gebalanceerd: de Franse dichter, acteur en theatermaker Antonin Artaud? Of gebalder, en meer trouw aan zijn eigenlijke *Nachleben*: de Franse essayist en theatertheoreticus? Generisch: de auteur Artaud? Dat liever niet, want hij merkte zelf toch op: 'toute l'écriture est de la cochonnerie'. Trouwer dan aan de diversiteit van zijn oeuvre: de dichter Artaud, de tekenaar, de stemkunstenaar, de *performance artist* – want zijn laatste publieke optredens, geafficheerd als voordrachtavonden, liepen (net als het luisterspel *Pour en finir avec le jugement de dieu*) op confronterende krijsperformances uit. Dan maar voluit biografisch: de patiënt Artaud, de hallucinerende en lijdende Artaud, als kleuter ternauwernood een hersenvliesontsteking overleefd, migraine zijn leven lang, en erger, dus schrijf maar op: de psychoot, de esotericus, de zelfverklaarde magiër Artaud.

BEWUST ZOCHT ARTAUD HET DEMONISCHE OP, EN BIJ UITBREIDING HET HELE GEVOELSREGISTER VAN DE DUISTERE ROMANTIEK. EEN VOORLIEFDE VOOR ANGST, ABNORMALITEIT, GRUWEL, HET VERVLOEKTE EN HET SENSATIONELE KEERDE IN ELKE FASE VAN ZIJN CARRIÈRE TERUG. HET GING DAARBIJ NIET ZOMAAR OM EXTERNE HORRORBEELDEN, MAAR OVER DE HELE PSYCHOLOGIE VAN HET ABNORMALE.

Madeleine Roche in La Marseillaise bij de Comédie-Française, 1915 © Henri Manuel

Corpus

Op zoek naar een definitief oordeel over de persoonsomschrijving van Artaud, dacht ik via Google na te speuren welke termen op het web statistisch het overwicht hebben. Wanneer je een klein computerprogramma laat opsporen welke persoonsaanduidingen in de naaste omgeving van 'artaud' het vaakst voorkomen, komen volgende termen uit de bus. Nabij 'artaud' is het woord *actor* het meest frequent, iets minder wordt er gesproken over *poet*, *director*, *author* of *playwright*. Bij de artistieke genres die in zijn buurt worden vermeld, weegt theater het zwaarst door, terwijl verderop poëzie het overwicht haalt op cinema, grafiek of radio. Maar echt significant worden de resultaten pas wanneer ze worden vergeleken met het register van woorden dat aan waanzin en occultisme is gerelateerd. Dan blijkt dat Artaud haast even vaak een *madman* en *genius* als een auteur of dramaschrijver wordt genoemd. Nog half zo vaak duiken *anarchist* en *visionary* op.

Een zoektocht via Mediargus, in de laatste tien jaargangen van De Standaard, De Morgen en De Tijd, geeft gelijkaardige resultaten. Bijzonder prominent blijkt het biografische register rond waanzin en occultisme. De top tien van meest frequente buurwoorden – die gewoonlijk voor erg algemene termen is voorbehouden, in dit geval *theater, Antonin, tekst, Franse* – bevat ook *waanzin*. Eveneens zijn er hoge scores voor *ritus*, *gek*, *dokter*, *ritueel*, *opiumverslaafde*, *genie* en *getormenteerde*.

De sterkere nadruk op het vocabularium van de waanzin in de recente Nederlandstalige pers heeft ongetwijfeld te maken met de specificiteit van dat corpus. Artaud wordt door Vlaamse journalisten voornamelijk vermeld wanneer hier te lande een nieuwe (theater) productie te zien is die op zijn oeuvre is geënt. In de nabijheid van Artaud treffen we bijgevolg een aantal bekende kunstenaars aan, zoals Hugo Claus en Jan Fabre, die zich op hem inspireerden. Significanter is de selectie uit Artauds geschreven werk die in dit corpus komt bovendrijven. Het toont welke teksten het vaakst als inspiratiebron dienen voor hedendaagse makers. We krijgen dan een lijst met bovenaan *Voyage au pays des Tarahumaras*, het verslag van Artauds reis naar Mexico, waar hij de Tarahumara-indianen opzocht om deel te nemen aan een ritueel met de hallucinogene peyotl-cactus; zijn scatologische roman *Héliogabale, ou L'Anarchiste couronné*; het obsessieve luisterspel *Pour en finir avec le jugement de dieu*; en zijn wraaktragedie *Les Cenci*.[1] Artaud wordt dus wel vaak een poëet genoemd in de pers, maar zijn eigenlijk poëtische werk (uit de vroege periode) is merkwaardig afwezig. Bij makers blijkt een sterke voorkeur te bestaan voor de aanstootgevende, obscene en psychologisch aberrante teksten.

De klemtoon op het pathologische aspect in de nationale pers vertoont parallellen met een derde minicorpus dat ik onderzocht: de epitheta die aan Artaud worden toebedeeld in boektitels uit de Collectieve Catalogus van Belgische universiteitsbibliotheken (CCB). Enige citaten maken de teneur snel duidelijk. Artaud wordt omschreven als: *the suffering shaman of the modern theater – ce désespéré qui vous parle – man of vision – torturé par les psychiatres – un insurgé du corps – l'aliéné authentique – ...*